

Jsoucí / Ne-jsoucí

Když přistupujeme k nějaké skutečnosti s tím, že ji chceme poznat, znamená to, že se nechceme spokojit s poznáním nějakého jediného jejího aspektu, nýbrž že ji chceme pochopit vcelku, že jí chceme porozumět po všech stránkách -, ale zejména že jí chceme porozumět v souvislostech s jinými skutečnostmi, tedy v kontextu, bez něhož by nám nedávala dost smyslu, bez něhož by se nám vlastně ani nedala dost poznat. Je tedy třeba se zabývat jednak oním kontextem, který je nezbytný pro porozumění nějaké skutečnosti, jednak onou skutečností jako celkem. Protože samo poznání a porozumění atd. je jistou aktivitou z naší strany, která nevyplývá prostě ze skutečnosti ani z jejího kontextu, nýbrž musí se ustavit jako nový typ kontextu, do něhož skutečnost i s jejím kontextem vlastně vtahujeme či zatahujeme, zavlékáme, musíme vždy s porozuměním jakékoli skutečnosti a jejího kontextu tématizovat také toto porozumění samo. Zpředměťující myšlení se dopouští několika základních chyb, které jsou v jednom smyslu prakticky účinné a produktivní, ale mají za následek zvláštní typ mystifikace, který se dříve nebo později musí vymstít. Především je zpředměťující myšlení nakloněno přeceňovat samostatnost a svébytnost skutečnosti, kterou se zabývá. To rozpoznal už dávno před vrcholem řecké filosofie Xenofanés (? Anaxagoras ?), když prohlásil, že věci nejsou od sebe odděleny ani uťaty sekýrou (zpřesnit citát!). Toto rozpoznání je ovšem třeba rozšířit: nejde o souvislost věcí v dané chvíli, nýbrž také o jejich souvislost s tím, co předcházelo, i s tím, co teprve bude následovat v čase. Důraz na časovost a dějovost skutečností nesmí být redukován a tím podvázán fikcí tzv. kauzality (jde o řecký „vynález“, který velmi dlouho úspěšně sloužil k výkladu spojitostí mezi událostmi právě tím, že likvidoval jejich událostnost a přestíral, že se „vlastně nic nestalo“). Dějovost, událostnost je pro nás významná tím, že musíme počítat nejenom s tím, co „jest“, ale také s tím, co „není“, a to jak s tím, co „už není“, tak s tím, co „ještě není“. Máme-li vzít jak dějovost, tak kontextuálnost vážně, musíme do kontextu každé skutečnosti (rozumí se „pravé skutečnosti“) počítat také to, co „není“. Z toho vyplývá, že skutečnost nesmíme redukovat na to, co „jest“, že tedy nesmíme skutečnost zkoumat a poznávat jen jako „jsoucí“, jako „jsoucno“.

(Písek, 970525-1.)